

REFERENCES

- Zakon Ukrainy...*, 2017 – *Zakon Ukrainy pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro osvitu»* [Elektronnyi resurs]. Verkhovna Rada Ukrainy : [ofitsiinyi veb portal]. Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2053-19> (data zvernennia 10.05.2018).
- Zakon Ukrainy...*, 2017 – *Zakon Ukrainy «Pro osvitu»* [Elektronnyi resurs]. Verkhovna Rada Ukrainy: [ofitsiinyi veb portal]. Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page2> (data zvernennia 10.05.2018).
- Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka* – *Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka* [Elektronnyi resurs] : [Veb-sait]. Rezhym dostupu: <http://il.kubg.edu.ua> (data zvernennia 1.10.2017).
- MON Ukrainy* – *MON Ukrainy* [Elektronnyi resurs]: [Veb-sait]. Rezhym dostupu: <http://mon.gov.ua> (data zvernennia 10.05.2018).
- NPU imeni M. P. Drahomanova* – *NPU imeni M. P. Drahomanova* [Elektronnyi resurs] : [Veb-sait]. Rezhym dostupu: <http://www.ikpp.npu.edu.ua> (data zvernennia 5.10.2017).
- Sukhomlynkyi, 1967* – *Sukhomlynskiy V. A. Trudnye sudby*. Moskva : Znanye, 1967. 79 s., S. 18.
- Sukhomlynkyi, 1976* – *Sukhomlynskiy V. O. Vybrani tvory: V 5-ty tomakh. T. 5*. Kyiv : Radianska shkola, 1976. 637 s., S. 585.
- Umanskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Pavla Tychny* – *Umanskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Pavla Tychny* [Elektronnyi resurs] : [Veb-sait]. Rezhym dostupu: <http://fdo.udpu.org.ua> (data zvernennia 10.10.2017).

УДК 37(091)(477)-051 Сухомлинський

Наталія Рябоконт

В. О. СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО ОСОБИСТІТЬ УЧИТЕЛЯ

У статті висвітлено погляди В. Сухомлинського на особистість вчителя, його гуманістичну спрямованість та педагогічну майстерність. Доведено, що справжній вчитель не може жити без творчості, бо педагогічна праця за своєю природою, за внутрішньою логікою немислима без елементів наукового дослідження, вона завжди має бути осяяна світлом теорії, бути джерелом нової думки, нових теоретичних узагальнень. Обґрунтовано, що педагогічну науку вчитель має сприйняти не тільки розумом, але й душею, опанувати природу психічних процесів, і переосмисливши все, створити власну педагогіку, її діючу модель, її закони та закономірності, її методи.

Ключові слова: особистість, гуманізм, професіограма вчителя, етична культура, педагогічний такт.

The article describes the views of V. Sukhomlynsky on the teacher's personality, his humanistic orientation and pedagogic mastery. It is proved that a true teacher can not live without creativity, because pedagogical work by its nature, by internal logic is unthinkable without elements of scientific research, it must always be lit by the light of the theory, be the source of a new thought, new theoretical generalizations. It is substantiated that teacher's teaching should perceive not only the mind, but the soul, to master the nature of mental processes, and redefining everything, to create his own pedagogy, its current model, its laws and laws, its methods.

The work of V. Sukhomlynsky, which made it possible to determine the components of the teacher's citizenship, namely: perception of the personality of his belonging to a society; the need for an individual to act in accordance with the ethical norms of society; the need for self-expression through socially meaningful personality traits; the need to be everywhere and everywhere a person and a citizen. It is proved that VO Sukhomlynsky actually outlined a teacher's profile, which should be a model for young people who chooses a pedagogical profession.

Pedagogy

The pedagogical system, which accumulated in itself the best of the past and modern, in conjunction with the original ideas and innovative technologies of the scientist and their embodiment in the pedagogical process, was substantiated.

Keywords: *personality, humanism, teacher's professional profile, ethical culture, pedagogical tact.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства поглиблюються та прискорюються загальносвітові соціально-економічні, політичні, соціокультурні процеси, які визначають розвиток людства на сучасному етапі його життєдіяльності. Глобальні суспільні зрушення мають систематичний, швидкий, незворотний характер. Вони зумовлені науково-технічним прогресом, швидкою інформатизацією та комп'ютеризацією, демократизацією суспільного життя. Найбільш відповідальною в цих умовах є роль освіти. Саме освіта має безпосередній та найбільший вплив на особистість і суспільство. Тому у сьогоденному світі перед педагогічною освітою України постали нові завдання. Вони потребують нових підходів до підготовки фахівця, здатного до креативної діяльності, відповідного реагування на вимоги часу, поглиблення і вдосконалення професійних компетенцій тощо.

Проблема вчителя – його професіоналізму, світоглядної культури, духовно-морального обличчя – одна з найактуальніших у педагогіці й філософії освіти. І це зрозуміло. Адже саме від вчителя, його особистісних характеристик залежить реалізація навчальних планів, якість освітніх послуг, виховання учнів як у процесі навчання, так і в позанавчальний час. Педагог зобов'язаний бути яскравою, неповторною особистістю, носієм загальнолюдських цінностей, глибоких і різноманітних знань, високої культури.

Неоціненний вплив на вирішення проблеми професійної підготовки сучасного вчителя має педагогічна спадщина вченого, педагога-гуманіста В. Сухомлинського. Важко уявити сучасну педагогічну теорію і практику без імені В. Сухомлинського.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначальною особливістю педагогічної теорії В.О. Сухомлинського є багатогранність, всеосяжність і відносна завершеність її структурно-змістових та функціональних параметрів. Це дає підстави розглядати все, створене ним, як педагогічну систему, що акумулювала в собі найкращі надбання минулого і сучасного в поєднанні з оригінальними ідеями та інноваційними технологіями вченого й втіленням їх у педагогічному процесі.

Ось чому сьогодні знову постає постать В. Сухомлинського як педагога-гуманіста, філософа, вченого, добротворця і корифея світової педагогічної думки ХХ ст. Розвиток ідей В. Сухомлинського знаходимо у працях сучасних вчених Ш. Амонашвілі, І. Беха, М. Богуславського, С. Гончаренка, І. Зязюна, та ін.

Мета статті – з'ясувати значенні та роль особистості вчителя, його педагогічної майстерності в освітньому процесі на основі педагогічної спадщини В. Сухомлинського.

Виклад основного матеріалу. Багатогранна педагогічна спадщина В. Сухомлинського перебуває в полі зору всіх освітян України, бо саме його педагогічне кредо – любов до дитини, – є провідною рисою у діяльності кожного сучасного педагога. Він був впевнений, що кожній дитині потрібний дбайливий догляд, любов. Виховуючи її, бажано торкатися до розуму словом, зазирати непомітно у найпотаємніші закутки дитячої душі, вчити відчувати серцем інших. У сучасному світі зростають неповторні діти: яскраві, з своєрідним мисленням, непередбачувані, але надзвичайно цікаві, одним словом модернізовані, унікальні, особливі. Наставникові потрібно мати неабияку фантазію, щоб знайти підхід до такої дитини, навчити, захопити, розкрити талант.

Вивчаючи та аналізуючи спадщину В. Сухомлинського важко не побачити його ставлення до вчителя, до його ролі у формуванні Людини. Кожна праця майстра – це звернення до вчителя, відповідь на його численні запитання, це методична вказівка і слухна, добра порада для педагога, який «все життя готується до гарного уроку» і який протягом всієї своєї професійної діяльності не перериває процесу самовдосконалення. Вся творчість видатного науковця – це багаторічний досвід вихователя, вчителя-практика, досвід директора середньої школи.

У Павлівській школі було заведено, що директор і завуч в особистих індивідуальних бесідах з'ясовували рівень освіченості вчителя, його можливості й здібності, давали поради щодо удосконалення психолого-педагогічної підготовки. Особиста бесіда як форма індивідуальної роботи з учителями займала провідне місце в системі їх психологічно-педагогічної підготовки. У ході індивідуальної дружньої, щирої бесіди В. Сухомлинський прагнув встановити взаєморозуміння з колегами на основі емоційного контакту, довіри, відкритості. У досвіді педагога-новатора бесіда виступала як засіб проникнення в духовний світ учителя, вивчення його індивідуальних особливостей, а також як метод передачі психолого-педагогічних знань і вироблення комунікативних умінь.

Стиль спілкування В. Сухомлинського з колегами та учнями завжди відзначався тактовністю, толерантністю та людяністю. Вивчення різних джерел свідчить, що індивідуальні бесіди В. Сухомлинського з учителями керованої ним школи часто допомагали у вирішенні складних педагогічних ситуацій, служили дійовим засобом передачі набутого навчально-виховного досвіду, сприяли розвитку професійної майстерності вчителів. Принципово важливим він вважав також усвідомлення кожним учителем своєї відповідальності за долі підростаючих поколінь, розуміння того, що виконання ним педагогічної місії неможливе без опори на власні високі моральні якості.

Аналіз праць В. Сухомлинського надав можливість визначити складові громадянськості вчителя:

- сприйняття особистістю своєї приналежності до суспільства;
- потреба особистості діяти відповідно до етичних норм суспільства;
- потреба до самовираження через суспільно значущі якості особистості;
- потреба бути всюди та в усьому людиною та громадянином.

Справжній вчитель-громадянин – це носій духовно-моральних ідеалів суспільства, почуття любові до Батьківщини, людина, яка прагне до миру та має велику потребу працювати на користь свого народу та Батьківщини. Свідомість педагога, який з відповідальністю виконує свій громадянський обов'язок та розуміє, що від його дій залежить не лише власне життя, а доля близьких людей, народу та держави, визначає його соціальну поведінку та є головною умовою розвитку суспільства.

В. Сухомлинський вважав, що професія педагога є особливою, близькою до науково-дослідної. Педагог має аналізувати факти, передбачати наслідки виховного впливу, інакше, він перетвориться на ремісника. Хороший педагог, на його думку, по-перше, повинен любити вихованців, відчувати радість від спілкування з ними; по-друге, має добре знати свій предмет; по-третє, добре знати педагогіку і психологію; по-четверте, досконало володіти методикою викладання навчального предмета.

Особливу увагу В. Сухомлинський приділяв школі як осередку культури. Проте цю роль, на його думку, вона може виконати лише за умови, що в її діяльності пануватиме чотири культу: Батьківщини, Людини, Матері й рідного Слова.

В. Сухомлинський наголошує, що навчання – не механічна передача знань від вчителя до дитини, а насамперед, людські взаємини. Ставлення учня до знань, до навчання значною мірою залежить від того, як він ставиться до вчителя. Навчання не повинно зводитися до безперервного нагромадження знань, до тренування пам'яті, до зубріння, яке отупляє, одурманює і нічого не дає, чим шкодить здоров'ю і розумовому розвитку дитини. Кожному треба давати те, що потрібно саме йому. Навчати тому і стільки, що і скільки відповідає його природним здібностям.

Глибоко гуманістична сутність концепції виховання В. Сухомлинського, як і всієї його педагогічної системи, виявляється вже в самому ставленні до дитини. Найперше – повага до особистості вихованця, незалежно від віку, наявних у даний час можливостей – визначення складності його внутрішнього світу і необхідності ставлення до його долі. В. Сухомлинський переконливо довів, що найцінніше у дитини – її індивідуальність, неповторність внутрішнього світу, здібностей, потенційних можливостей.

Як важливо і конче необхідно, щоб гуманістичні педагогічні нововведення В. Сухомлинського були освоєні і сприйняті кожним учителем з метою їх творчого використання у власній діяльності. Якщо так

станеться, то немає ніякого сумніву, що всі без винятку діти ходитимуть до школи з радістю, їхні здібності розвиватимуться природовідповідним і гармонійним чином, і всі школярі стануть порядними, високоосвіченими, працелюбними і культурними людьми. Педагог переконаний, що у хорошого вчителя обов'язково має бути наявність любові до дітей, уміння дружити і знаходити радість у спілкуванні з ними, тому що саме хороший вчитель «знає душу дитини, ніколи не забуває, що й сам він був дитиною» [Сухомлинський, 1977: с. 49-50].

Василь Олександрович наполегливо добивався, щоб кожний учитель і вихователь школи був дослідником і раціоналізатором, а не просто «споживачем» педагогічних знань. А для цього необхідні глибокі знання. «Без глибокого знання науки, основи якої викладає вчитель, нема педагогічної культури» [Сухомлинський, 1977: с. 453]. На думку Василя Олександровича, для того, щоб добитися, щоб кожний учитель, знав не тільки ази навчання, а й глибокі джерела предмета, необхідні читання, читання і ще раз читання, «як найперша духовна потреба, як їжа для голодного» [Сухомлинський, 1977: с. 453].

Особистість учителя В. Сухомлинський розглядав як наріжний камінь навчання та виховання, а його професійну і педагогічну майстерність пов'язував із рівнем психологічної культури, психолого-педагогічних знань, розмаїттям засобів естетико-психологічного впливу на учнів.

Так у праці «Розмова з молодим директором школи» В. Сухомлинський зазначив: «Досвід багатьох років переконує, що суттю педагогічної творчості є думка, ідея, яка пов'язана з тисячами повсякденних явищ. Педагогічна ідея – це, образно говорячи, повітря, на якому пливуть крила педагогічної майстерності» [Сухомлинський, 1977: с. 426]. Отже, творча праця є найбільш продуктивною, ефективною, а тому педагогічна творчість стає засобом формування індивідуальності, яка здатна творчо мислити, самостійно приймати рішення, брати активну участь у житті суспільства.

Вивчаючи і наслідуючи педагогічну спадщину В. Сухомлинського, пам'ятаємо одну з найважливіших порад великого вчителя: «Дорогий мій колего, щоб стати справжнім вихователем, треба пройти цю школу сердечності – протягом тривалого часу пізнавати серцем усе, чим живе, що думає, з чого радіє й чим засмучується ваш вихованець. Це одна з найтонших речей у нашій педагогічній справі» [Сухомлинський, 1976: с. 424-425]. Гуманістична педагогіка В. Сухомлинського є дорогоцінною скарбницею для творчого використання теоретичних знахідок і педагогічно цінного досвіду в процесі формування гуманістичної спрямованості особистості вчителя у практиці педагогічних навчальних закладів.

Видатний педагог наголошував, що «кожна дитина – це особливий, неповторний світ. Виховати особистість, сформувати душу людини можна тільки зрозумівши цей світ, пізнавши всі його тайники» [Сухомлинський, 1977: с. 204]. Покликання педагога – своєю діяльністю та життєвою

позицією утверджувати ідеали добра і справедливості, бо саме на цих засадах відносини набувають статусу моральних, основу яких складають духовні цінності.

Дотримання етичних принципів забезпечить успіх педагогічної діяльності вчителя. Етична культура педагога сприяє встановленню психологічної сумісності вчителя з учнями. І основною умовою тут є педагогічний такт. Вчитель, як ніхто інший повинен керувати своїми почуттями, темпераментом, бути прикладом для дітей – адже проявом своїх емоцій, ставленням до людей він передає учням справжню науку високоморальної поведінки. Нетактовність, образливе ставлення до дітей завдає глибокі душевні травми, шкодить всій справі освітнього процесу. «Будьте доброзичливі!» – радив В. Сухомлинський вчителям, відносячи цю раду до азбуки педагогічної культури.

Любов до дитини – це, за словами В. Сухомлинського, «плоть і кров вихователя, як сили, здатної впливати на духовний світ іншої людини. Педагог без любові до дитини – це все одно, що співак без голосу, музикант без слуху, живописець без відчуття кольору» [Сухомлинський, 1976: с. 214]. Йдеться про мудру, добру й вимогливу любов, що вчить жити.

Одним із обов'язкових чинників педагога має бути відповідальне ставлення до своїх професійних обов'язків. В. Сухомлинський зазначав: «Щоб відкрити перед учнями іскорку знань, учителеві треба увібрати море світла, ні на хвилину не відходячи від променів вічно сяючого сонця знань, людської мудрості» [Сухомлинський, 1976: с. 212].

Кожен спеціаліст має поповнювати, поглиблювати та вдосконалювати свої знання. Щоб успішно вирішувати завдання які стоять перед вчителем, щоб бути для учнів завжди цікавою людиною треба постійно навчатися самому. Кожен вчитель має активно працювати над собою – це залог професійного успіху. Учитель має обов'язково займатись самовихованням. Двигуном цього процесу є бажання змінити себе і вдосконалитись.

Педагогічний такт, за словами В. Сухомлинського, передбачає здатність учителя поставити себе на місце учня, бачити себе в учневі та учня в собі.

Висновки. Визначені В. Сухомлинським найтонші сфери духовного життя людини, його поради та особливий досвід щодо втілення гуманістично-духовної системи виховання навіть і нині сприймаються як новаторство у вирішенні проблеми формування духовності як визначальної, провідної якості особистості.

Василь Олександрович вважав, що педагогічна теорія розвивається доти, доки вона живе, збагачується й удосконалюється в досвіді, в новаторській праці тисяч педагогів. Справжній вчитель, на думку Василя Олександровича, не може жити без творчості, бо педагогічна праця за своєю природою, за внутрішньою логікою немислима без елементів наукового дослідження, вона завжди має бути осяяна світлом теорії, бути джерелом

нової думки, нових теоретичних узагальнень. Педагогічну науку вчитель має сприйняти не тільки розумом, але й душею, опанувати природу психічних процесів, і переосмисливши все, створити власну педагогіку, її діючу модель, її закони та закономірності, її методи. І тільки той учитель досягне високих результатів у вихованні та навчанні учнів, який постійно працює над вдосконаленням власної професійної діяльності, постійно шукає нові шляхи розв'язання педагогічних проблем і їх творчого втілення в практику сучасної школи.

Отже, видатний педагог фактично накреслив професіограму вчителя, що має бути взірцем для молоді, яка обирає педагогічну професію. Він постійно наголошував на важливості наближення роботи вчителя до дослідницької. Головне – не застигнути на одному місці, йти в ногу з життям, з розвитком науки, непинно збагачувати себе знаннями. Чудова ерудиція самого Василя Олександровича є тим ідеалом, до якого повинен прагнути кожний педагог.

ЛІТЕРАТУРА

- Антонець, 2008* – Антонець М.А. Дидактичні проблеми загальноосвітньої школи у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського / М. А. Антонець. – К. : Вища школа, 2008. – 247 с.
- Бех, 2004* – Бех І. Д. Педагогіка сердечності В. О.Сухомлинського / І. Д. Бех // Науковий вісник Миколаївського державного університету. Педагогічні науки: зб. наукових праць. Вип. № 8. – Миколаїв : МОУ, 2004. – С. 18.
- Гуманізація..., 2007* – Гуманізація навчально-виховного процесу: Збірник наукових праць /За заг. ред. проф. В.І.Сипченка. – Слов'янськ: Видавничий центр СДПУ, 2007. – 556 с.
- Збірник..., 2009* – Збірник науково-методичних праць викладачів та студентів Луцького педагогічного коледжу (Випуск 2). – Луцьк: Луцький педагогічний коледж, 2009. – 288 с.
- Спогади..., 1990* – Спогади про Сухомлинського/ Упоряд. С.П. Заволока. – К.: Рад. шк., 1990 – 223 с.
- Сухомлинський, 1976* – Сухомлинський В. О. Духовний світ школяра / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5-ти т. – К. : Рад. школа, 1976. – Т. 1. – С. 209-402.
- Сухомлинський, 1977* – Сухомлинський В.О. Наші вчителі, вихователі // Сухомлинський В. О. Вибрані твори в п'яти томах. – т.4. – К.: Рад. школа, 1977. – С. 49-65.
- Сухомлинський, 1977* – Сухомлинський В. О. На нашій совісті людина / Сухомлинський В. О. // Вибр. твори: В 5-ти т. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 5. – С. 203-217.
- Сухомлинський, 1977* – Сухомлинський В.О. Педагогічна культура вчителя // Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах. – Т.4. – К.: Рад. школа, 1977. – С.450-464.
- Сухомлинський, 1976* – Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором школи. Бесіда 1. Основні проблеми творчої праці вчителя // Вибр. твори в 5 т. – К., 1976. – Т.4. – 489 с.
- Сухомлинський, 1976* – Сухомлинський В. О. Сто порад вчителів / Сухомлинський В. О. // Вибр. твори : В 5-ти т. – К. : Рад. школа, 1976. – Т.2. – 657 с.

REFERENCES

- Antonets, 2008* – Antonets M.A. Dydaktychni problemy zahalnoosvitnoi shkoly u pedahohichnii spadshchyni V. O. Sukhomlynskoho / M. A. Antonets. – K. : Vyshcha shkola, 2008. – 247 s.
- Bekh, 2004* – Bekh I. D. Pedahohika serdechnosti V. O.Sukhomlynskoho / I. D. Bekh // Naukovyi visnyk Mykolaivskoho derzhavnoho universytetu. Pedahohichni nauky: zb. naukovykh prats. Vyp. № 8. – Mykolaiv : MOU, 2004. – S. 18.
- Humanizatsiia..., 2007* – Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu: Zbirnyk naukovykh prats /Za zah. red. prof. V.I.Sypchenka. – Sloviansk: Vydavnychy tseentr SDPU, 2007. – 556 s.

Pedagogy

- Zbirnyk..., 2009* – Zbirnyk naukovo-metodychnykh prats vykladachiv ta studentiv Luts'koho pedahohichnoho koledzhu (Vypusk 2). – Lutsk: Lutskyi pedahohichnyi koledzh, 2009. – 288 s.
- Spohady..., 1990* – Spohady pro Sukhomlyns'koho/ Uporiad. S.P. Zavaloka. – K.: Rad. shk., 1990 – 223 s.
- Sukhomlynskyi, 1976* – Sukhomlynskyi V. O. Dukhovnyi svit shkoliara / V. O. Sukhomlynskyi // Vybr. tvory: V 5-ty t. – K.: Rad. shkola, 1976. – T. 1. – S. 209-402.
- Sukhomlynskyi, 1977* – Sukhomlynskyi V.O. Nashi vchyteli, vykhovатели // Sukhomlynskyi V. O. Vybrani tvory v piaty tomakh. – t.4. – K.: Rad. shkola, 1977. – S. 49-65.
- Sukhomlynskyi, 1977* – Sukhomlynskyi V. O. Na nashii sovisti liudyna / Sukhomlynskyi V. O. // Vybr. tvory: V 5-ty t. – K.: Rad. shkola, 1977. – T. 5. – S. 203-217.
- Sukhomlynskyi, 1977* – Sukhomlynskyi V.O. Pedahohichna kultura vchytelia // Sukhomlynskyi V. O. Vybrani tvory v piaty tomakh. – T.4. – K.: Rad. shkola, 1977. – S.450-464.
- Sukhomlynskyi, 1976* – Sukhomlynskyi V.O. Rozмова z molodym dyrektorom shkoly. Besida 1. Osnovni problemy tvorchoi pratsi vchytelia // Vybr. tvory v 5 t. – K., 1976. – T.4. – 489 s.
- Sukhomlynskyi, 1976* – Sukhomlynskyi V. O. Sto porad vchytelevi / Sukhomlynskyi V. O. // Vybr. tvory : V 5-ty t. – K.: Rad. shkola, 1976. – T.2. – 657 s.

УДК 373.3.013(092)

Олена Сергійчук

ПОГЛЯД В. СУХОМЛИНСЬКОГО НА ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ СВОБОДИ І ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Автор у статті розглядає взаємозалежність свободи і відповідальності як базових характеристик особистості. Розглядається тлумачення цих дефініцій у словникових джерелах, а також сучасними педагогами і психологами. Велика увага автором надається поглядам В. Сухомлинського щодо взаємозалежності свободи і відповідальності молодших школярів у закладі середньої освіти.

Автор акцентує увагу на змінах в початковій ланці освіти. Зазначаючи, що молодший шкільний вік характеризується стрімким розвитком та динамічними змінами особистості дитини та є важливим етапом формування пізнавальної мотивації школярів. Обґрунтовує основні завдання сучасної початкової освіти. Нова українська школа, на думку автора, має забезпечувати всебічний розвиток індивідуальності дитини як особистості та найвищої цінності суспільства на основі виявлення її задатків, здібностей, бажання навчатися, бути вихованим та відповідальним, свідомо дотримуватись поставлених перед ним завдань початкової школи.

Ключові слова: *початкова школа, свобода, відповідальність, молодші школярі, нова українська школа, базові характеристики особистості, погляди В. Сухомлинського.*

The author in the article considers the interdependence of freedom and responsibility as the basic characteristics of the person. The interpretation of these definitions in vocabulary sources, as well as modern teachers and psychologists is considered. Great attention is paid to the views of V.Sukhomlinsky on the interdependence of freedom and responsibility of junior high school students in the establishment of secondary education.

The author focuses on the changes in the initial part of education. Noting that the younger school age is characterized by rapid development and dynamic changes in the personality of the child and is an important stage in the formation of cognitive motivation of schoolchildren. Justifies the main tasks of modern elementary education. According to the author, the new Ukrainian school should ensure the comprehensive development of the child's individuality as a personality and the highest values of society on the basis of revealing her desires, abilities, the desire to study, be educated and responsible, and consciously adhere to the tasks set for him in the elementary school.

Of particular value in this context are changes in the initial link of education. The younger school age is characterized by rapid development and dynamic changes in the personality of the child, and therefore is an important stage in the formation of cognitive motivation of schoolchildren. The task of